

Sažetak

Na tragu namjere da rezultatima ovoga istraživanja otkrijemo kakav je zalag za budućnost donijelo iskustvo pandemije bolesti COVID-19 Katoličkoj Crkvi, njezinim službenicima i svim vjernicima, u ovoj se studiji prezentiraju rezultati koji otkrivaju kako je jedna partikularna Crkva đakovačko-osječka proživjela iskustvo pastoralnog i katehetskog djelovanja u vremenu nakon proglašenja epidemije bolesti COVID-19 u Hrvatskoj i donošenja *Odluke o mjerama ograničavanja društvenih okupljanja, rada u trgovini, uslužnih djelatnosti i održavanja sportskih i kulturnih događanja*, datirane 19. ožujka 2020. godine. Tom je odlukom bilo potpuno onemogućeno i održavanje svih oblika vjerskih okupljanja uživo. U skladu s time, svrha ovoga istraživanja bila je utvrditi jesu li i na koji način župe Đakovačko-osječke nadbiskupije iskoristile mogućnosti koje im je pružao virtualni prostor za sveukupno djelovanje. Na taj se način želi s jedne strane pokazati spremnost vjerskih službenika na reagiranje u izvanrednim društvenim okolnostima te otvorenost svećenika za nove načine njihova komuniciranja s vjernicima, kao i za prenošenje evangelizacijskih sadržaja istim kanalima te, s druge strane, upozorava se na moguće poteškoće i uzroke njihova neodgovarajućeg reagiranja na novonastale okolnosti.

Primarni cilj ovoga kvantitativno-kvalitativnog istraživanja, provedenog od lipnja 2023. do travnja 2024. godine u svim župama Đakovačko-osječke nadbiskupije (153), bio je utvrditi u kojoj je mjeri i na koje načine Katolička Crkva, na primjeru te nadbiskupije, bila prisutna u virtualnom prostoru nakon proglašenja epidemije bolesti COVID-19 u Hrvatskoj 11. ožujka 2020. godine. U skladu s na taj način definiranim primarnim ciljem istraživanja za prvi specifičan istraživački cilj trebalo je

odrediti vrste objavljanog sadržaja i učestalost njihova objavljanja na mrežnoj stranici Đakovačko-osječke nadbiskupije, a za drugi specifičan istraživački cilj određeno je utvrditi vrste sadržaja i učestalost njihova objavljanja na župnim mrežnim stranicama i Facebook profilima tijekom 2020. godine.

Studija sadržajno obuhvaća ukupno šest poglavlja, a najprije se daje kraći pregled osnovnih informacija o pandemiji, kao i detaljan prikaz donesenih mjera i preporuka nadležnih tijela vlasti Republike Hrvatske, a koje su se odnosile na Katoličku Crkvu i ostale vjerske zajednice. U drugom poglavlju daje se uvid u crkvene dokumente koji progovaraju o evangelizacijskom i pastoralno-katehetskom djelovanju Katoličke Crkve u virtualnom prostoru. Zatim, u trećem poglavlju, daje se kraći pregled dosadašnjih istraživanja o Katoličkoj Crkvi u virtualnom prostoru, o utjecaju i mogućnostima koje taj prostor pruža za njezino cjelokupno obogaćivanje pastoralnog, duhovnog, kulturnog i društvenog života na razini župnih zajednica, ali i šire. U četvrtom se poglavlju prezentira primijenjenu metodologiju u provedenom istraživanju, dok se u petom poglavlju daje detaljan prikaz rezultata istraživanja. Na kraju slijede rasprava i zaključna promišljanja, u kojima se nastoji sveobuhvatno interpretirati dobivene rezultate na temelju dosadašnjih istraživanja i crkvenih dokumenata, koji progovaraju o prisutnosti Katoličke Crkve u virtualnom prostoru te se daju i određene preporuke o mogućim načinima poboljšanja aktualnog stanja u vezi s uključenosti Đakovačko-osječke nadbiskupije u virtualni prostor.

Proces detaljne kvantitativno-kvalitativne analize i iščitavanja prikupljenih podataka rezultirao je razvijanjem ukupno dviju glavnih tema: Informiranje o župnim/nadbiskupijskim aktivnostima i događanjima i Informiranje o epidemiji bolesti COVID-19 s ukupno šest pripadajućih podtema.

Istraživanjem je utvrđeno da je Đakovačko-osječka nadbiskupija 2020. godine ostvarivala bogatu komunikaciju putem virtualnog prostora sa svećenicima i vjernicima. Uz redovito prenošenje svih važnih preporuka HZJZ-a, kao i brojnih donesenih odredbi nadbiskupa Hranića i biskupa HBK-a, analiza objavljenog sadržaja ukazala je i na mnogo molitveno-liturgijsko-katehetskog sadržaja tijekom cijele promatrane godine. Istraživanje također pokazuje da je nadbiskup dr. Đuro Hranić

svojim pismima i okružnicama, preporukama i porukama ohrabrenja, kao pastir partikularne Crkve u velikoj mjeri očitovao pastirsku i proročku službu biskupa naviještati evanđelje u „zgodno i nezgodno vrijeme”, biti glasnik vjere i vjerodostojan učitelj koji je poticao svećenike da učine sve kako bi Crkva i u vrijeme pandemije i *lockdowna* bila mjesto slavlja i susreta s Bogom.

Premda rezultati istraživanja u pogledu aktivnosti župa na vlastitim mrežnim stranicama ne nude mogućnost utvrditi jesu li dobiveni nepovoljni nalazi samo posljedica još uvijek nedovoljno sveobuhvatne i kvalitetne formacije svećenika za djelovanje u virtualnom prostoru, ili su posrijedi višestruke poteškoće, možemo reći da potvrđuju do sada uočene brojne poteškoće u načinu i učestalosti virtualnog komuniciranja župnika sa župnom zajednicom. Oni su na određeni način i nepovoljniji od rezultata istraživanja provedenih u pretpandemijsko vrijeme. Naime, u vremenu nakon proglašenja pandemije izazvane bolešću COVID-19 moglo se očekivati znatno veći angažman vjerskih službenika u približavanju vjernicima putem virtualnog prostora. Uočene poteškoće očituju se prije svega u broju župa koje su imale aktivnu mrežnu stranicu tijekom 2020. godine i samim time u broju župa koje su prenosile na svojim mrežnim stranicama, ali i slijedile, važne odredbe i preporuke biskupa HKB-a i nadbiskupa Hranića o načinu djelovanja u trenutku spriječenosti održavanja svih vrsta vjerskih okupljanja. Uz činjenicu da je istraživanjem utvrđeno kako su tijekom referentnog razdoblja samo 24 župe imale aktivnu mrežnu stranicu, odnosno njih 15,69 %, također je uočeno da su župe koje su imale aktivnu mrežnu stranicu, tu stranicu najviše koristile samo za informiranje župljana o redovitim i izvanrednim župnim i nadbiskupijskim aktivnostima, a sadržaji koji se odnose na liturgijsko-molitveno-katehetsku građu uočeni su tek u manjem broju župa.

U odnosu prema župnim mrežnim stranicama, analiza Facebook profila župa Đakovačko-osječke nadbiskupije pokazala je nešto povoljnije rezultate. Aktivan profil na Facebooku 2020. godine imalo je ukupno 75 župa, među kojima je, primjereno odabranim kriterijima, analiza provedena za ukupno 62 župe, odnosno za njih 40,52 %. Premda i ovi rezultati pokazuju nedostatnu aktivnost vjerskih službenika u virtualnom prostoru, treba istaknuti da je dio svećenika dao izniman doprinos stvaranju i

razvijanju virtualnih župnih zajednica. Tako je u vrijeme zabrane održavanja svih vjerskih događanja u 53 župe uočeno da su redovito objavljiva le mnogo raznolikog molitveno-liturgijskog sadržaja. Samim time se za te župe može reći da su svojim zalaganjem potpuno slijedile upute i odredbe biskupa HBK-a i nadbiskupa Hranića. Na njihovim profilima pojavljuju se videoprijenosi misnih i ostalih molitvenih slavlja uživo, vrlo detaljne župne obavijesti te proslijeđeni ili samostalno osmišljeni različiti liturgijsko-molitveni sadržaji, koji su redovito obogaćeni i vizualnim prikazima.

Ova studija svjedoči, dakle, da je Crkva đakovačko-osječka ispunila temeljno poslanje i zadaću u virtualnom prostoru pastoralno i katehetski onoliko koliko su svećenici (župnici) bili spremni i voljni, uz manje ili veće poznavanje sredstava društvenog priopćavanja, pastoralno i katehetski djelovati. Istraživanje pokazuje da je bilo svećenika koji su u potpunosti zanemarili i ignorirali virtualni prostor kao stvarnost i mogućnost za pastoralno i katehetsko djelovanje, do onih koji su djelomično pa i cjeloviti je očitovali i znanje i trud pastoralno i katehetski biti, živjeti i djelovati u virtualnom prostoru.

Mogući razlozi nekorištenja i izbjegavanja interneta i društvenih mreža u pastoralnom djelovanju su: nedovoljna formacija i edukacija današnjih evangelizatora tijekom formacije, odsutnost sadržaja (predmeta) na crkvenim učilištima koji bi „osposobili” evangelizatore za pastoralno djelovanje koristeći nove tehnologije, zahtjevnost evangeliziranja putem interneta i društvenih mreža, osobna nezainteresiranost, nemogućnost uključivanja i zapošljavanja osposobljenih pastoralnih djelatnika, neupućenost, napose strah od nepoznatog te uočavanje negativnih strana interneta i novih tehnologija.

Slijedom navedenoga rezultati istraživanja sugeriraju Crkvi đakovačko-osječkoj da redefinira pastoralne pristupe, načine i metode djelovanja u virtualnom prostoru. U tom smislu potreban iskorak te crkve ponajprije se treba očitovati u kvalitetnijem strukturiranju Nadbiskupijskog ureda za medijski pastoral, koji bi trebao sustavnije, kvalitetnije i sveobuhvatnije kreirati, ne samo medijsko praćenje i puko informiranje Crkve i društvene javnosti, nego osmišljavati, u suradnji s katehetskim i ostalim uredima, različite evangelizacijske i katehetske sadržaje te na taj način pružati pomoć onim svećenicima koji se nisu snašli u otvaranju svoje župe za virtualni prostor. Kao koristan zadatak u svakoj župi nameće

se i potreba osnivanja pododbora za medije u sklopu Odbora Župnog pastoralnog vijeća za naviještanje putem kojega je moguće s osvjedočenim praktičnim vjernicima, ujedno digitalnim domorocima u digitalnoj kulturi, u župnim zajednicama, hrabrije pristupiti virtualnom prostoru, internetu te novim jezikom i metodama redovito pastoralno djelovati.